

Leerflow: de tool om formatief handelen te ontwerpen!

written by Janneke van der Steen

2 november 2023

Het inzetten van een wisbordje, leerlingen/studenten elkaar feedback laten geven, voorbeelden van opdrachten bekijken; het zijn allemaal voorbeelden van activiteiten die kunnen passen bij formatief handelen. Leraren en docenten zijn vaak prima in staat om zulke losstaande activiteiten succesvol uit te voeren. Lastiger blijkt het om deze activiteiten ook in samenhang te ontwerpen en in te zetten, op zo'n manier dat ze gezamenlijk helpen om goed inzicht te krijgen in de ontwikkeling van de leerlingen/studenten en beter onderbouwde beslissingen te nemen over vervolgstappen in het onderwijs. Om hierbij te helpen hebben we een tool ontwikkeld: Leerflow, een ontwerptool voor het ontwerpen van formatief handelen!

Leerflow

Leerflow is een online ontwerptool waarin je als leraar of docent stapsgewijs wordt meegenomen in het ontwerpen van een samenhangende set van activiteiten die de basis vormen voor [formatief handelen](#). De werkwijze is gebaseerd op de vijf ontwerpstappen voor het ontwerpen van een plan voor formatief handelen zoals ontwikkeld en onderzocht in het RAAK onderzoeksproject '[Formatief evalueren als brug tussen onderwijs en leren](#)' (Van der Steen et al., 2023).

In Leerflow start je vanuit een bestaande lessenreeks waar je op basis van je [leerdoelen](#), [succescriteria](#) en je geplande lessen gaat nadenken over welke

tussentijdse ijkmomenten je zou willen plannen – momenten waarin je even bewust stilstaat bij wat de leerlingen/studenten al wel en nog niet beheersen – , en hoe en wanneer je hieraan een passend vervolg zou willen geven. Doordat je de activiteiten in samenhang kiest en inplant ontstaat er een samenhangend plan voor formatief handelen.

Dit plan kun je opslaan, gebruiken en ook weer uploaden in Leerflow op het moment dat je het plan zou willen aanpassen en/of verbeteren op basis van de uitvoering in de praktijk.

Aanleiding

Het idee voor Leerflow is ontstaan tijdens het RAAK onderzoeksproject ‘Formatief evalueren als brug tussen onderwijs en leren’, waar we hebben ervaren dat het doorlopen van de vijf ontwerpstappen voor het ontwerpen van een plan voor formatief handelen een complex proces kan zijn. Graag wilden we leraren en docenten meer handvatten en structuur bieden voor het maken van zo’n plan. Zeker omdat de leraren die het wel lukt om een samenhangend plan voor formatief handelen te ontwerpen aangeven daar veel profijt van te hebben.

Deze leraren geven aan dat ze het leren van hun leerlingen beter kunnen volgen en meer ruimte ervaren om hun onderwijs hierop te laten aansluiten: hun onderwijs kan beter worden afgestemd op wat leerlingen op verschillende momenten nodig hebben. Vanuit bestaande samenwerking tussen Vernieuwonderwijs en de HAN hebben we onze krachten gebundeld om de ontwerptool Leerflow te realiseren.

Context

Schets de context van het ontwerp, zoals aantal lessen en de leerdoelen.

Ijkpunten

Kies momenten waarop je onderbouwd beslissingen wil nemen over het vervolg.

Verzamelen

Ontwerp rijke informatieverzameling door activiteiten te kiezen of te formuleren.

Vervolg

Plan wanneer ieder ijkpunt een vervolg krijgt en omschrijf wat dat vervolg is.

Helikopterview

Gebruik de checklist en reflectievragen om het ontwerp te checken op kwaliteit.

Stap voor stap

Leerflow neemt je stapsgewijs mee in de vijf ontwerpstappen voor het ontwerpen van een plan voor formatief handelen. De vijf ontwerpstappen die bij de online

tool 'Leerflow' centraal staan zijn:

The screenshot shows the 'Leerflow' tool interface. It is divided into two main sections: 'Basisgegevens plan' and 'Leerdoelen en succescriteria'.
The 'Basisgegevens plan' section has the subtitle 'Leg hier de basisgegevens van je plan vast.' and contains the following fields:

- 'Titel plan': Politiek en beleid
- 'Vak/Cursus': Maatschappijkunde
- 'Aantal lessen': 8
- 'Afronding': Een kennistoets

The 'Leerdoelen en succescriteria' section has the subtitle 'Definieer alvast de leerdoelen en eventueel bijbehorende succescriteria die je wil gebruiken in je ontwerp. Leerdoelen voeg je toe door op het plusje te klikken. Ruimte voor het toevoegen van succescriteria ontstaat nadat je een leerdoel hebt aangemaakt.' and contains a list of objectives:

- 1. Je kunt de kenmerken van de parlementaire democratie herkennen en benoemen.
- 1. Je kunt de kenmerken herkennen in tekstbronnen.

There are two empty boxes with a '+' sign below the list, indicating where to add more objectives.

Ontwerpstep 1: Schets de context

Je start met het beschrijven van de basisgegevens: voor welk vak/cursus ontwerp je het plan? Hoeveel lessen worden hieraan besteed en op welke manier wordt de serie van lessen afgerond? Denk hierbij ook na over de leerdoelen en bijbehorende succescriteria die centraal staan. Vervolgens start je met het maken van het plan. De eerste stap hierbij is plannen op welke momenten en op welke manier je [verwachtingen wil verhelderen met leerlingen/studenten](#). Een voorbeeld hoe je dit kan doen is het bekijken van verschillende voorbeelden van de opdracht. In de tool is *een database opgenomen met verschillende van dit soort voorbeelden van activiteiten* die je hierbij kan inzetten. Maak ook duidelijk op welke leerdoelen/succescriteria de activiteiten waarmee je verwachtingen gaat verhelderen gericht zijn.

Ontwerpstep 2: Plan ijkpunten

Nu is het tijd voor het plannen van ijkpunten. Dit zijn momenten waarop je voor alle leerlingen/studenten in kaart wil brengen waar ze staan met betrekking tot de of enkele beoogde leerdoelen of succescriteria. Welke momenten kies je hiervoor? Welke beslissingen wil je op dat moment nemen over het vervolg van je onderwijs waarvoor je deze informatie nodig hebt? Plan je ijkpunten en geef bij elk ijkpunt ook aan welke beslissing je op dat moment wil nemen, op basis van de informatie die je gaat verzamelen over het leren van je leerlingen/studenten. Voorbeelden van beslissingen zijn bijvoorbeeld welke instructie nog gegeven moet worden of [op welke manier het beste gedifferentieerd kan worden](#). Ook hierbij is het belangrijk om aan te geven over welk(e) leerdoel(en) de beslissing gaat.

Ontwerpstap 3: Ontwerp rijke informatieverzameling

Bij elk ijkpunt bedenk je op welke manier(en) je in kaart gaat brengen waar leerlingen/studenten staan op dat moment. Hier plan je een activiteit die je helpt om specifiek die informatie te verzamelen die je nodig hebt om je beslissing over het vervolg goed onderbouwd te kunnen nemen (ook hierbij kun je gebruik maken van de database in Leerflow). Deze [activiteiten voor informatieverzameling](#) helpen je om in kaart te brengen waar leerlingen/studenten staan in hun leren, met betrekking tot de gekozen leerdoelen en ten behoeve van de beslissing die centraal staat. Daarnaast is het belangrijk om na te denken over hoe je de uitkomsten wil interpreteren/analyseren en hierover communiceert met leerlingen/studenten.

Ontwerpstap 4: Creëer ruimte voor aanpassing en verbetering

Tot slot plan je op welk moment een ijkpunt een vervolg krijgt en hoe dit vervolg eruitziet. Bijvoorbeeld: wat gaan de leerlingen/studenten doen met de [feedback/feedforward](#) die ze hebben ontvangen? Je plant zowel ruimte in voor leerlingen/studenten om nog iets met feedback/feedforward te kunnen doen als ruimte voor jezelf om met de nieuwe inzichten over het leren van je leerlingen/studenten je onderwijs aan te passen op zo'n manier dat het passend is.

Ontwerpstap 5: Helikopterview

Zodra je al deze stappen hebt doorlopen kun je je ontworpen plan nog even kritisch onder de loep nemen op basis van enkele checks en reflectievragen in Leerflow. Deze kun je aankruisen zodat je stap voor stap goed kunt kijken naar je ontwerp.

Maatschappijkunde

Les 1	Les 2	Les 3	Les 4	Les 5	Les 6	Les 7	Les 8
		1. Drie waarheden, één leugen 2. Extra instructie					

Les 1

Onderdelen

Geen onderdelen gevonden

Les 3

Onderdelen

Drie waarheden, één leugen

Zie slide 1

Les 5

Onderdelen

Geen onderdelen gevonden

Les 7

Onderdelen

Geen onderdelen gevonden

Les 2

Onderdelen

Geen onderdelen gevonden

Les 4

Onderdelen

Extra instructie

Les 6

Onderdelen

Geen onderdelen gevonden

Les 8

Onderdelen

Geen onderdelen gevonden

Bijlage 1: Drie waarheden, één leugen

Overzicht

Mit deze werkvorm kunnen de leerlingentaken aanpakken wat zij hebben geleerd van een bepaald thema/onderwerp door zelf voor bewegingen te bedenken (één juist, één onjuist).

Stapsgewijze uitleg

1. Laat de leerlingentaken individueel vier bewegingen opschrijven over het themabehandeling dat centraal staat. Drie bewegingen moeten juist zijn, één is onjuist.
2. Laat de leerlingentaken in groepjes hun bewegingen om de beurt voorlezen, zonder te bespreken wat de leugen is. De andere leerlingentaken moeten aangeven welke beweging onjuist is en waarom.
3. Overhead kunnen de bewegingen nog massaal worden bespreken.

Tips

- Zet deze werkvorm halverwege of aan het eind van een lesperiode in zodat de leerlingentaken al meer bekend zijn met het themabehandeling.
- Bespreek de bewegingen massaal om eventuele misvattingen bij te sturen.

Daarna kun je een PDF downloaden met jouw zelfontworpen plan voor formatief handelen, inclusief een overzicht van alle lessen, opmerkingen per les en een stap voor stap uitleg van alle werkvormen. Ook kun je plan ook tussentijds downloaden en opslaan zodat je er op een later moment online aan verder kunt werken.

Aan de slag

Leerflow is vanaf nu volledig gratis te gebruiken. Ga naar de website van de tool, lees over de ontwerpstappen en ga er mee aan de slag! Gebruik de info-knoppen of handleiding voor inhoudelijke hulp bij de verschillende stappen.

Ook kun je van de website een handleiding downloaden, voor als je (eerste) liever op papier aan de slag gaat met je ontwerp.

[Open Leerflow](#)

Meer weten?

Meer weten over de ontwerpprincipes en ontwerpstappen van de tool? Lees dan de volgende artikelen van o.a. Janneke van der Steen:

[Designing Formative Assessment That Improves Teaching and Learning: What Can Be Learned from the Design Stories of Experienced Teachers?](#)

[Supporting Teachers in Improving Formative Decision-making: Design Principles for Formative Assessment Plans.](#)

Dit artikel is afkomstig van [Vernieuwenderwijs.nl](https://www.vernieuwenderwijs.nl).

Bekijk de meeste recente versie van ons artikel op onze website.

Vernieuwenderwijs